

Brandspuitenhuisje op het Kerkplein in 1929 zwaar gehavend en herbouwd

Arie A. Manten en Huub A. Manten-Werker
Oud Aa 37, 3621 LA Breukelen

In 1869 gingen de brandweer van Breukelen-Nijenrode en die voor het westelijke deel van Breukelen-St. Pieters samen, werd een nieuwe brandspuit gekocht en een nieuw brandspuitenhuis gebouwd op het Kerkplein. De heer D. Willink van Collen, bewoner van Gunterstein, bood aan de kosten van dat alles te dragen. De vestigingsplek lag heel gunstig: vandaar kon gemakkelijk naar alle kanten worden uitgerukt en de kerktoren kon goede dienst doen bij het drogen van de brandslangen.

Zestig jaar lang waren er nauwelijks problemen met dat onderkomen van de brandweer. Daarna werd het brandspuitenhuis tweemaal, kort achtereenvolgens, door het noodlot getroffen. Dit artikel gaat over de eerste van de twee gebeurtenissen.

Vallende boom beschadigde brandspuitenhuisje

"Wij hebben de eer U Edelachtbare het navolgende te rapporteren: In den namiddag van Donderdag, zeven Februari 1929, te ongeveer vier uur dertig minuten bevonden wij ons op het Kerkplein bij de Hervormde Kerk in deze gemeente, en zagen wij, dat er een boom die op genoemd Kerkplein had gestaan bij het rooien op het aan genoemd plein staande brandspuitenhuis was gevallen, waardoor dit brandspuitenhuis gedeeltelijk was vernield. Wij hebben hierna terstond ter plaatse een onderzoek naar de oorzaak hiervan ingesteld en hoorden twee ons onbekende manspersonen, die naar ons bleek met het rooien van de aldaar staande boomen bezig waren en die ook dezen boom hadden gerooid."

Aldus het begin van een aan de burgemeester van Breukelen-Nijenrode gericht rapport, opgemaakt door de gemeentepolitieman van Breukelen-Nijenrode H.A. Quint en de in Breukelen gestationeerde rijksveldwachter Th. Sterken (zie ook Afbeelding 1).

Tegenstrijdige verklaringen over het aantal valwortels

De beide mannen bleken de arbeiders Bernardus de Wissel en Willem van Kempen te zijn, die in dienst waren van de Firma H. de Goederen te Linschoten. Zij hadden, zo vertelde De Wissel, al enkele dagen op het Kerkplein bomen gerooid. In de namiddag van 7 februari waren zij "daar weder mee bezig. Te omstreeks vier uur hadden wij een boom (gemerkt met N°. 16) zoover afgekapt dat deze omver getrokken kon worden. Om nu dezen boom tusschen de kerk en het aldaar staande brandspuitenhuis te doen vallen hadden wij een staaldraad boven in de stam dezer boom bevestigd en vervolgens op den grond ten westen dezer boom bevestigd teneinde hieraan te trekken en hadden wij onder aan den stam der boom 2 wortels (z.g. valwortels) vast laten zitten, waarvan de eene in noordelijke richting, dat is in de richting van het brandspuitenhuis, en de andere wortel in zuidelijke richting, dat is in de richting der kerk. Ik had mij bij den boom geplaatst om wanneer dit noodig was de valwortels af te hakken, terwijl W. v. Kempen met een mij onbekend manspersoon aan den staaldraad trokken. Plotseling braken nu de valwortels af, waardoor de boom zijn richting kwijtraakte en wij konden niet meer verhinderen, dat deze op het brandspuitenhuis viel, met het gevolg dat dit gedeeltelijk werd vernield, terwijl wij het afbreken der valwortels niet konden voorzien."

Afb. 1. Het in 1929 door een omvallende boom zwaar beschadigde Breukelse brandspuitenhuisje. Foto ontleend aan het boekje van J. van Muiswinkel, 1973. Breukelen en Nieuwer Ter Aa - Oude prenten en prentkaarten vertellen verder, blz. 62. Ten onrechte schreef Van Muiswinkel de vernieling toe aan stormschade.

Van Kempen ondersteunde vervolgens het verhaal van De Wissel.

De "onbekende manspersoon" die meegeholpen had de boom om te trekken, bleek Martinus de Wit te zijn, "oud 40 jaar, los werkman, wonende Heerenstraat 284 te Breukelen-Nijenrode". Hij had staan kijken bij het bomenrooien en op verzoek van de beide rooiers even "aan den staaldraad waarmede de boom vaststond helpen trekken". Zijn verhaal kwam in grote lijnen overeen met dat van de beide rooiers, maar met één belangrijk verschil: "Ik heb gezien dat deze boom maar aan één valwortel had vastgestaan. Meer kan ik niet verklaren."

Als toeschouwer was ook aanwezig geweest de 76-jarige arbeider Antoon Felix, "van ouds boomrooier", die de waarneming van Tinus de Wit bevestigde. Hij had gezien "dat de wortels van genoemden boom te veel waren weggekapt en dat de valwortel aan den verkeerd kant gehouden was zijnde aan de zijde van het brandspuitenhuis. Volgens mijn meening hadden deze personen aan de zijde van de kerk ook een valwortel moeten houden."

Tot slot hadden de beide politiemensen op last van de burgemeester de beide bomenrooiers bevolen "dat genoemden boom in dezelfde toestand moest blijven teneinde de verzekering eventueel op de hoogte te stellen, terwijl daar ter plaatse geen verkeer is dat hierdoor werd belemmerd."

Werkgever van de bomenrooiers draaide op voor de schade

Het gemeentebestuur stelde de Fa. H. de Goederen verantwoordelijk voor de aangerichte schade. De heer De Goederen werd op 24 februari "tusschen 11 en 12½ uur" ten gemeentehuize ontboden om over de afwikkeling van deze zaak te spreken. Afgesproken werd toen dat de gemeente-opzichter een omschrijving zou maken van "de werkzaamheden, noodig aan het brandspuithuis, ten gevolge van, door het vallen van een boom, daaraan toegebrachte schade op 7 februari j.l.". De gemeente-opzichter H.M. Vlуг

kwam snel met een handgeschreven gedetailleerde "staat" van te verrichten werkzaamheden, overigens zonder bijgevoegde kostenraming. Die staat van werkzaamheden werd, na interne goedkeuring, vervolgens op 18 maart 1929 door het gemeentebestuur aan de heer De Goederen opgestuurd. Deze liet per brief van 2 april 1929 weten "dat wij met den inhoud daarvan accoord gaan. De schade berokkend aan het brandspuithuis te Breukelen zal door ons hersteld en gerepareerd worden, zoodat alles weer naar beste weten en kunnen in den ouden staat gebracht wordt. Wij vertrouwen, dat deze regeling naar Uw wensch is en dat U zooveel mogelijk bij het herstellen de billijkheid zult willen betrachten".

Op 11 april 1929 stuurden B&W van Breukelen-Nijenrode De Goederen een uitvoerig bestek voor de herstelwerkzaamheden toe. In de begeleidende brief merkten ze ook op "dat voor het elders onder brengen van de brandspuit en materialen aan U in rekening zullen worden gebracht de kosten die de gemeente hiervoor verschuldigd zal zijn".

F. A. H. DE GOEDEREN

Handel in:
DROOG IEPEN-, ESSCHEN
EN ANDER INLANDSCH HOUT.
LINSCHOTEN (BIJ WOERDEN)
TELEPHOON No. 1.

Postcheque & Girorekening No. 90879
KANTOOR WOERDEN.

Kassiers: Nationale Bankvereniging
WOERDEN.

Linschoten,

29 April 1929

STOOM HOUTZAGERIJ

De Heeren Burgemeester en Wethouders
der Gemeente

B r e u k e l e n .

Edelachtbare Heeren,

Wy ontvingen Uw schryven van 26
April j.l.

Tot ons leedwezen moesten wy U dedebelen, dat wy niet accoord kunnen gaan met Uw voorstellen. Er zit dan nu niets anders op voor ons, dan dat wy de schade aan het brandspuithuisje zoo spoedig mogelyk herstellen. Wy zullen daarmede op a.s. Vrydag 3 Mei a.s. doen beginnen en vertrouwen, dat ons daartoe dan gelegenheid zal worden gegeven.

Wy zullen daarby saarne gebruik maken van de leiddraad voor de werkzaamheden, gevraagd by Uw schryven van 18 Maart j.l. waaromtrent tusschen U en ons overeenstemming was verkregen. Het zal ons aangenaam zyn als Uw gemeenteopzichter zich wil overtuigen van de deugdelyke wyze waarop wy de herstelling zullen doen uitvoeren.

Hoogachtend,

J. A. A. A. A.

Afb. 2. Brief waarin De Goederen definitief instemde met het herstellen van de schade.

In de reactie van De Goederen van 24 april begon irritatie door te klinken. Hij wees er op dat wat hem betreft de "in orde bringing . . . van het brandspuithuis steeds gebaseerd blijft op Uw schrijven van 18 Maart j.l. met daarbijgaande omschrijving". Het begon hem ook te lang te duren, want hij had steeds aangedrongen "op een herstel van de schade, zoo spoedig de vorstperiode destijds zou voorbij zijn". Omdat hij zich niet verantwoordelijk voelde voor de trage afhandeling, kon de opslaghuur voor de spuiten ook slechts gedeeltelijk voor zijn rekening zijn. Hij bood een eenmalige betaling aan van f 500,- "als algeheele kwijting voor schade aan het brandspuithuis veroorzaakt plus alle bijkomende kosten".

De gemeente reageerde meteen met een keus uit twee: of De Goederen betaalde "een ronde som van f 860,- ineens" òf het werk moest voor zijn rekening worden uitgevoerd "volgens het U bekende bestek en onder toezicht van onzen gemeenteopzichter". De Goederen koos voor het laatste, maar hield vast aan uitvoering op basis van de correspondentie van 18 maart (Afbeelding 2).

Over dit laatstgenoemde tegenaanbod werd men het blijkbaar tenslotte toch eens.

Op de lijst van ingekomen stukken voor de gemeenteraadsvergadering van 6 juni 1929 stond "een brief van de firma H. de Goederen te Linschoten, houdende mededeeling dat zij het brandspuithuis thans weer geheel hersteld heeft en nu gaarne eene verklaring zou ontvangen dat een en ander naar genoegen van het Gemeentebestuur is."

Uiteindelijke kosten van de herbouw van het brandspuithuisje

In de vergadering van de gemeenteraad van Breukelen-Nijenrode van 25 juni 1929 sprak het raadslid J.C. Godefroij er zijn verbazing over uit dat de kosten van het herstel van het brandspuithuis der gemeente, op het Kerkplein bij de Nederlandse Hervormde Kerk slechts ongeveer f 500,- zouden hebben bedragen, terwijl de gemeente-opzichter die eerder veel hoger had begroot, op circa f 850,-. Toch had de opbouw plaats gevonden overeenkomstig het bestek van die opzichter. De burgemeester had er geen duidelijke verklaring voor, maar wist wel te melden dat de heer Flug zijn begroting destijds in overleg met timmerman J. de Bruin uit Breukelen had opgesteld.

Kort daarop hadden B&W een gesprek met de heer Flug over het in de raad genoemde prijsverschil. De gemeente-opzichter reageerde op 1 juli 1929 ook nog eens schriftelijk. Hij bevestigde dat de raming werd "gemaakt door mij in samenwerking met den heer J. de Bruin alhier, naar welke raming ik een omschrijving voor de uitvoering van het werk heb gemaakt en naar welke omschrijving het werk is uitgevoerd, in uitzondering van enkele nieuw omschreven materialen, waarvan de oude nog goed waren, die daardoor ook weer zijn aangebracht. Nu het werk klaar is kan ik U berichten, dat het werk goed is, zelfs beter en volkomen hersteld. Wat nu de kosten voor de herbouw zijn geweest (naar mijn meening een zaak die mij niet aangaat) is mij door de aannemer meegedeeld dat zijn prijs ± f 750 bedroeg."

Vervolgens luchtte opzichter Flug zijn hart over deze gang van zaken. Hij toonde zich "zeer teleurgesteld, dat deze bemerking is gemaakt, op door Jan Publiek uitgestrooide praatjes en men daarop durft te reageeren en daardoor de reputatie van een deskundig ambtenaar willens en wetens schendt, alvorens zich van de waarheid te overtuigen".

Bronnen

- A.A. Mantén en H.A. Mantén-Werker, 1988. Rond de bouw van het brandspuithuisje op het Kerkplein. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 3, nr. 2, blz. 49 - 54.
- Archief van het gemeentebestuur van Breukelen-Nijenrode (vanaf 1949 Breukelen) 1811 - 1988 (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nr. 13, Raadsnotulen September 1927 - September 1931.
- Archief van het gemeentebestuur van Breukelen-Nijenrode 1811 - 1988, inv. nr. 283. Ingekomen en uitgaande stukken 1929, deel 1. Daarin onder meer, in rubriek Brandwezen, onder 9a: Bestek en voorwaarden, waarnaar de herstellingen aan het Brandspuithuis te Breukelen-Nijenrode moeten worden uitgevoerd.
- Archief van het gemeentebestuur van Breukelen-Nijenrode 1811 - 1988, inv. nr. 284. Ingekomen en uitgaande stukken 1929, deel 2, in het bijzonder de rubriek Justitie en politie.